

2. Микульський В.С. Трансформація професії бухгалтера в умовах діджиталізації управління. *Економіка АПК*. № 6, 2019. С. 103–110. URL : <http://www.eapk.org.ua/contents/2019/06/103>.

3. Євсєєва О.О., Підпригора І.В. Формування знань нової генерації фахівців з ТОП-менеджменту в обліку та адмініструванні в умовах викликів цифрової економіки. *International Scientific Conference Economy Digitalization: Processes, Strategies, technologies: Conference Proceeding, January 24th, 2020*. Kielce, Poland: Baltija Publishing. P. 136–139.

4. Євсєєва О.О., Ковальова Д.А. Цифрова трансформація обліку або діджиталізація як меседж в майбутнє. CPN Publishing Group. Kyoto, Japan. 2020. P. 204-209. URL: <https://sci-conf.com.ua/i-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiyascience-and-education-problems-prospects-and-innovations-7-9-oktyabrya-2020-goda-kioto-yaponiya-arhiv/>.

ПОЛЯКОВА О.М., к.е.н., доцент

Український державний університет залізничного транспорту

м. Харків, Україна

РОЛЬ І МІСЦЕ ПОВЕДІНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ В СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ НАУЦІ

Поведінкова економіка як напрям економічної думки виникла наприкінці 20 століття. Її основні теоретичні положення отримали розвиток та знайшли широке практичне застосування в роботах А. Тверські, Д. Канемана, Р. Талера.

Поведінкова економіка вивчає особливості впливу емоційних, когнітивних та соціальних факторів на прийняття людьми і компаніями економічних рішень, а також вплив цих рішень на ринок. Вона трактує будь-які економічні явища з позиції психології, поведінкових механізмів, раціональності та ірраціональності.

Перехід від людини економічної («*homo economicus*»), яка має раціональну поведінку, прагнучи отримати на свої гроші максимум задоволення й корисності, до людини-споживача (*homo consumer*), яка керується при прийнятті рішень емоціями, почуттями, творчими осяяннями, інтелектуальними кризами та іншими впливами, що обумовлюють її ірраціональний вибір, викликаний зовнішніми та внутрішніми причинами ірраціональної поведінки, а також неоднозначністю трактування поняття «раціональність» різними економічними школами.

Основними зовнішніми і внутрішніми причинами ірраціональної поведінки, що мають системний характер, є:

- різноманітні можливості на ринку, що дозволяє вибудовувати різні моделі економічної поведінки;
- розвинута система потреб та їх проявів, способів реалізації, що значно знижує передбачуваність вибору;
- диференціація неформальних інститутів регулювання економічної поведінки через кроскультурні та етичні норми, що визначає непередбачуваність очікувань і конкретних моделей поведінки людей;
- конкуренція за володіння матеріальними та духовними благами, прагнення виділитися, що визначає нестандартну поведінку.

В сучасних економічних та психологічних дослідженнях використовується кілька інтерпретацій поняття «раціональна поведінка».

В класичному розумінні економічна людина, здійснюючи вибір одного з декількох альтернативних варіантів, керується особистими суб'єктивними уявленнями про його цінність (корисність). Цікавим є підхід Г. Гігеренцера, згідно якому раціональною визнається поведінка, що дозволяє досягати успіху в тому чи іншому інституційному середовищі. В поведінковій ж економіці йдеться про логічну раціональність, тобто раціональною вважається поведінка, що не порушує законів логіки і базових принципів теорії ймовірностей.

В цілому поведінкову економіку можна розділити на три базові напрями:

- евристика: не обгрунтовані логічні рішення (людина часто приймає рішення, керуючись лише практичними доводами);
- ринкова ефективність: помилки при прийнятті економічних рішень (проявляються в ірраціональності прийнятих рішень);
- фреймінг: формулювання проблеми, яка впливає на переваги (створюється можливість впливати на будь-що, підштовхувати до наданого вибору).

Корисним виміром поведінкових моделей є формування стандартів міжкраїнових зіставлень.

Варто зауважити, що головною задачею поведінкової економіки є оцінка, вимір, передбачення поведінки людини на ринку. Поведінкова модель враховує психологічні мотиви, які розкривають особливості споживчої поведінки. Непослідовність поведінки людини в різні періоди часу пояснюється великою кількістю різноспрямованих факторів, що діють на індивіда одночасно. Складність вирішення завдань поведінкової економіки полягає у відсутності механізму генерування адекватних взаємозв'язків між активними елементами економічних систем, а також криється в її особливостях:

- по-перше, поведінкова економіка в центр уваги ставить людину з її особливостями, емоціями, враженнями, очікуваннями, цінностями, що ускладнює кількісну оцінку і встановлення взаємозв'язків;

- по-друге, поведінкова економіка є проблемою вибору, яка виникає не від обмеженості ресурсів, а від множинності альтернативних варіантів;

- по-третє, поведінкова економіка фокусується на людині, а саме на її ірраціональній поведінці (демонстраційна поведінка, копіювання тощо);

- по-четверте, поведінкова економіка спрямована на пошук змін (спрямованість на задоволення, емоції, враження), що є метою поведінки на ринку;

- по-п'яте, ірраціональність поведінки пов'язана із ризикованістю, і, отже, із складністю вибору сценарію поведінки;

- по-шосте, поведінкова економіка досліджує нестандартні прояви та ефекти економічної поведінки: ефектів переваг, володіння, імпульсне інвестування страх, стадну поведінку та інші ілюзії, пастки і ефекти, що також збільшує альтернативи поведінкових сценаріїв людини.

В результаті ірраціональної поведінки виникають поведінкові спотворення або когнітивні ілюзії – систематичні помилки в мисленні або відхилення в поведінці, які виникають на основі переконань, що суперечать традиційним схемам поведінки.

Істотно підвищити якість і результативність управлінських рішень, що приймаються на різних рівнях в поведінковій економіці можна шляхом поєднання управлінського та поведінкового підходів. Йдеться про керований вибір, сутність якого полягає в тому, що в умовах обмеженості раціональності поведінки людей держава може підштовхнути їх до правильних рішень. Тобто в механізмі реалізації керованого вибору найпотужнішим інструментом і найбільш зацікавленим учасником повинна бути саме держава. Головним критерієм ефективності керованого вибору, незалежно від конкретного суб'єкта управління - уряду або неурядових інститутів, є спрямованість на об'єктивні і соціально прийнятні запити людей.

Список використаних джерел

1. Капелюшников Р. И. Вокруг поведенческой экономики: несколько комментариев о рациональности и иррациональности. URL: http://lib.in.ua/wp-content/uploads/2019/05/WP3_2018_04_.pdf

2. Петрович М. В. Управляемый выбор как инструмент поведенческой экономики. *Научные труды Белорусского государственного экономического университета. Минск : БГЭУ, 2018. Вып. 11. С. 359-367.*

3. Сажина М. А. Управленческая экономика и поведенческая экономика: общее и особенное. *Экономические науки. 2019. № 10 (179). С. 12-19.*

4. Шумей А. О. Новітні тенденції у дослідженні економічної поведінки індивіда на початку XXI століття. *Економічний вісник університету*. 2019. Випуск № 43. С. 117-125.

ТРЕТЬЯКОВ О. В., *д.т.н., професор*

Український державний університет залізничного транспорту

ГАРМАШ Б.К., *к.т.н., доцент*

Український державний університет залізничного транспорту

ГРИГОР'ЄВА Є.С., *здобувач*

Український державний університет залізничного транспорту

ГОВОРОВА К.В., *аспірант*

*Харківський національний університет міського господарства
ім. О.М. Бекетова*

ДЮМІН Е.С., *аспірант*

*Харківський національний університет міського господарства
ім. О.М. Бекетова*

м. Харків, Україна

ПІДХІД ДО ОЦІНКИ УМОВ ПРАЦІ ЗА ПОКАЗНИКАМИ ШКІДЛИВОСТІ НА ОСНОВІ ВИЗНАЧЕННЯ ВИРОБНИЧОГО РИЗИКУ

Для інтеграції в світове співтовариство, розробка і реалізація основних положень гармонізації принципів, методів і критеріїв оцінки ризику для здоров'я працівників у виробничих умовах з міжнародними підходами є необхідною умовою забезпечення соціально-економічного розвитку держави [1]. Сучасне суспільство зараз займає таку позицію, що кожна людина самоцінна і унікальна, а її здоров'я становить основне багатство будь-якої держави. Всесвітня організація охорони здоров'я визначила параметричні характеристики здоров'я, як «об'єктивний стан і суб'єктивне почуття повного фізичного, психологічного та соціального комфорту, а не тільки відсутність хвороб» [2]. Для формування нової концепції безпеки в організаційно-технічних системах теоретичною основою може бути обраний закон Вебера-Фехнера [3].

Метою досліджень є розробка методичного забезпечення для визначення рівня небезпеки працівників у робочій зоні за умови врахування сумісної дії шкідливих факторів різних класів на основі інтегрального показнику – виробничого ризику.